بررسی رابطه بین افسردگی و عزت نفس با عملکرد تحصیلی در دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد خرم‌آباد

مهری دارایی*[1]

۱- گروه مدیریت آموزشی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد خرم‌آباد، خرم‌آباد، ایران.

یافته / دوره نوزدهم / شماره ۵ / زمستان ۹۶ / مسلسل ۷۴

چکیده

دریافت مقاله: ۹۶/۹/۴ پذیرش مقاله: ۹۶/۱۰/۲۷

مقدمه: عملکرد تحصیلی در هر جامعه نشان دهنده موفقیت نظام آموزشی در زمینه هدف‌یابی و توجه به رفع نیازهای فردی است. بنابراین نظام آموزشی را زمانی می‌توان کارآمد دانست که عملکرد تحصیلی فراگیران آن در دوره‌های مختلف دارای بیشترین و بالاترین رقم باشد.

مواد و روش‌ها: روش تحقیق توصیفی از نوع همبستگی بود. جامعه آماری این پژوهش شامل دانشجویان فنی-مهندسی و علوم انسانی دانشگاه آزاد اسلامی واحد خرم‌آباد مشغول به تحصیل در سال تحصیلی ۹۵-۱۳۹۴ به تعداد ۷۷۶۱ نفر بود. حجم نمونه با استفاده از جدول کرجسی و مورگان، ۳۵۱ نفر برآورد شد و به روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای نسبی انتخاب شدند. ابزار گردآوری داده‌ها شامل پرسشنامه عزت نفس کوپر اسمیت (۱۹۶۷)، پرسشنامه افسردگی بک (۱۹۹۶) و معدل دانشجویان در سال تحصیلی ۹۵-۱۳۹۴ بود. جهت تحلیل داده‌ها از شاخص‌های فراوانی، درصد فراوانی، میانگین و انحراف معیار و آزمون‌های ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون چندگانه به روش گام به گام استفاده شد.

یافته‌ها: نتایج نشان داد بین افسردگی با عملکرد تحصیلی دانشجویان مورد مطالعه، رابطه منفی و معناداری وجود دارد و بین عزت نفس و ابعاد آن (عزت نفس عمومی، عزت نفس خانوادگی، عزت نفس اجتماعی و عزت نفس تحصیلی) و عملکرد تحصیلی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. هم‌چنین بر اساس نتایج تحلیل رگرسیون، عزت نفس تحصیلی، عزت نفس خانوادگی و افسردگی ۰/۰۸ از واریانس نمرات عملکرد تحصیلی دانشجویان شرکت کننده در پژوهش را تبیین می‌کنند.

بحث و نتیجه‌گیری: با توجه به نتایج مطالعه حاضر مشاهده شد که میان افسردگی و عملکرد تحصیلی دانشجویان، رابطه منفی و معنادار و نیز میان عزت نفس و عملکرد تحصیلی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.

واژه‌های کلیدی: عملکرد تحصیلی، افسردگی، عزت نفس.

*آدرس مکاتبه: لرستان، خرم‌آباد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد خرم‌آباد، گروه مدیریت آموزشی.

پست الکترونیک: mehry_daraei@yahoo.com

[Downloaded from yafte.lums.ac.ir on 2026-11-23]

مقدمه

مهم‌ترین وظیفه نظام آموزشی، آماده ساختن دانشجویان برای کسب دانش، مهارت‌های شناختی و شغلی برای ورود به اجتماع است؛ اما افت تحصیلی دانشجویان به عنوان یکی از چالش‌های عمده در کیفیت مراکز نظام آموزش عالی کشور به شمار می‌آید. ترک تحصیل، اخراج و یا توقف در تحصیل از نظر هزینه‌های آموزشی هرساله رقم زیادی به آموزش عالی در کشورهای جهان ضرر وارد می‌کنند که آثار و پیامدهای ناگوار فردی و اجتماعی فراوانی به وجود خواهد آورد. در کشور ما نیز این امر از مهم‌ترین چالش‌های کنونی نظام آموزشی به شمار می‌رود و نیروهای بالقوه و سرمایه‌های جامعه که همان نیروی انسانی است بی‌ثمر می‌ماند (۱). پیشرفت تحصیلی دانشجویان، در کسب موفقیت‌های آینده آنان اهمیت به سزایی داشته و کم توجهی به این مقوله اساسی و در پی آن افت تحصیلی، موجب کاهش سطح علمی و کارایی دانشجویان در جامعه خواهد شد (۲).

عملکرد تحصیلی به معنای مقدار یادگیری آموزشگاهی فرد است (۳). کسب تحصیل خوب و عملکرد بهتر در مدرسه به عنوان آمادگی ضروری (مهم) برای اکثر انواع موفقیت‌ها در زندگی نگریسته می‌شود. با این حال، پیشرفت تحصیلی به چیزی بیشتر از آنچه در درون دیوارهای مدرسه رخ می‌دهد وابسته است. پیشرفت تحصیلی به عواملی از جمله سلامت دانش‌آموز، تعداد افراد خانواده و کیفیت مدرسه مرتبط است. به نظر می‌رسد که مهمترین عامل میزان علاقه والدین به تربیت فرزندانشان باشد. علاقه والدین و تشویق آنان در جریان رشد سنی کودکان به طور فزاینده‌ای در کسب موفقیت تحصیلی اهمیت می‌یابد (۴).

مطالعات مختلف خویشتن را عامل بسیار مهمی در ایجاد نوع رفتار می‌دانند. در واقع افرادی که خویشتن‌داری مثبت دارند رفتارشان اجتماع پسندتر از افرادی است که خویشتن پنداری آنان منفی است. خویشتن پنداری بر اثر تعامل بین عواملی مانند پندار والدین درباره فرد، تصور و پندار دوستان و هم‌بازی‌ها در مورد فرد، تصور و پندار معلمان در مورد فرد و تصور و پندار فرد درباره خود حاصل می‌گردد (۵).

از عوامل مرتبط با عملکرد تحصیلی می‌توان به افسردگی و عزت نفس اشاره نمود. عزت نفس یکی از عوامل مهم و اساسی در رشد و شکوفایی انسان‌هاست که در دهه‌های اخیر مورد توجه بسیاری از روان شناسان و پژوهشگران امور تربیتی قرار گرفته است. عزت نفس به معنای قضاوت شخص از ارزشمندی خود است و به نگرش فرد از خود دلالت می‌کند. افراد با بررسی نحوه‌ی کنار آمدن با استانداردها و ارزش‌های مورد نظر خود و مقایسه‌ی چگونگی عملکرد خود با دیگران به این قضاوت دست می‌یابند. عزت نفس چگونگی احساس خود درباره‌ی خود است و بر همه‌ی افکار، ادراکات، هیجانات، آرزوها، ارزش‌ها و اهداف شخصی نفوذ دارد و کلید رفتار آدمی می‌باشد. بنابراین، عزت نفس هسته‌ی مرکزی ساختارهای روانشناختی فرد است که وی را در برابر اضطراب محافظت نموده و آسایش خاطر وی را فراهم می‌آورد (۶). عزت نفس، جنبه‌ای از خود پنداره است که از قضاوت‌هایی که فرد درباره ارزش خود و احساس‌های مرتبط با این قضاوت‌ها ناشی می‌شود (۷). احساس ارزشمندی تحصیلی به عملکرد در موضوعات مختلف تحصیلی، احساس ارزشمندی اجتماعی نسبت به همسالان و روابط با والدین تقسیم می‌شود (۸). ولفولک، عزت نفس را به عنوان تصور افراد از نگرش‌ها، توانایی‌ها، احساسات و عناصری از این قبیل ذکر می‌کند. شکل‌گیری عزت نفس یک عمل شناختی است که نیازمند ارزیابی‌های فرد از خود می‌باشد و در فعالیت‌های مختلف، متفاوت است (۹).

برخی مطالعات بیان کرده‌اند که بین پایین بودن دائمی عزت نفس با کاهش پیشرفت تحصیلی و افسردگی

[Downloaded from yafte.lums.ac.ir on 2026-11-23]

رابطه وجود دارد. همچنین در اهمیت عزت نفس، بیان شده است که داشتن احترام به بالا خود لازمه طی موفقیت‌آمیز دوره جوانی است که دوره شکل‌گیری روابط شغلی، همکاری‌های اجتماعی و برقراری رابطه صمیمی با اشخاص دیگر است. سایر محققان نیز ارتباط بین عزت نفس و متغیرهایی مانند پیشرفت تحصیلی (۱۰)، کارایی فردی (۱۱) سازگاری اجتماعی و تحصیلی را گزارش نموده‌اند (۱۲). عزت نفس شامل عزت نفس اجتماعی عبارت است از احساسی که یک شخص در مورد خودش به عنوان یک دوست برای دیگران دارد. افراد می‌دانند که در صورت دستیابی به موفقیت، اجتماع امتیازاتی برای آنها قائل می‌شود که به طور معناداری بر زندگی آنها اثر می‌گذارد، عزت نفس تحصیلی که زمینه تحصیلی عزت نفس با ارزشیابی فرد از خودش به عنوان یک دانشجو یا دانش‌آموز سروکار دارد، عزت نفس خانوادگی، خانواده مهم‌ترین و اساسی‌ترین محیط در شکل‌گیری و بنای شخصیت فرد تلقی می‌گردد. عزت نفس فرد در خانواده، در حقیقت پژواکی از احساس‌ها و نگرش‌های وی به عنوان اینکه عضو خانواده است، می‌باشد. این که فرد تا چه اندازه در محیط خانواده پذیرفته می‌شود، احساس‌های وی تا چه حد مورد احترام است و روابط متقابل او با والدین، خواهران و برادرانش چگونه است و عزت نفس عمومی که شامل ارزیابی عمومی‌تری از خود یا خویشتن است که بر ارزیابی فرد از خودش در تمام زمینه‌ها مبتنی است. عزت نفس کلی مثبت در احساساتی نظیر «من یک شخص خوبی هستم» یا «من بیشتر چیزها در مورد خودم را دوست دارم» منعکس می‌شود (۱).

یکی دیگر از عوامل فردی مؤثر بر پیشرفت تحصیلی، میزان افسردگی فراگیر است که در مقابله با شادابی و نشاط است. افسردگی اختلال جدیدی است که افراد هر گروه سنی از کودکان و نوجوانان را تحت تأثیر قرار می‌دهد. افسردگی تجربه نسبتاً پایدار ناراحت یا تحریک‌پذیر است که با از دست دادن علایق و لذت‌ها در اکثر فعالیت‌ها همراه است. افسردگی بر احساس و تفکر و فعالیت تأثیر دارد و اگر بدون توجه و درمان رها شود، ممکن است به مشکلاتی از قبیل افت تحصیلی، سوءمصرف مواد و حتی خودکشی منجر شود. افسردگی مسئله شماره یک سلامتی در دنیاست و به قدری توسعه پیدا کرده است که آن را سرماخوردگی اختلالات ذهنی نامیده‌اند. با این حال تفاوت ظریفی میان سرماخوردگی و افسردگی وجود دارد. افسردگی کشنده است. در شرایط افسردگی، افکار تحت تأثیر یک منفی‌گرایی زورمند قرار می‌گیرند؛ نه‌تنها خود بلکه دنیا را تیره و تار می‌بینند و از آن بدتر کم‌کم باور می‌کند که اوضاع به همان بدی است که فکر می‌کند. مدل‌های شناختی افسردگی بر نقش خودپنداره منفی در رشد و بقاء علائم افسردگی تأکید می‌کنند (۲). در صورت عدم تشخیص و درمان مناسب افسردگی در کودکی، احتمال سوءمصرف مواد، خودکشی و اختلال عملکرد روانشناختی، اجتماعی و تحصیلی افزایش می‌یابد. به نظر می‌رسد بسیاری از دانش‌آموزان به دلیل داشتن افکار بدبینانه و منفی ناسازگارانه و غیرمنطقی نسبت به آینده خودشان ناامید هستند و خطر ابتلا به مسائل روانی مانند افسردگی بیش از پیش سلامت آنها را تهدید می‌کند (۲).

افسردگی یک بیماری روانی است و در حال حاضر این اختلال یک مشکل عمده در بهداشت عمومی تلقی می‌شود. داده‌های موجود بیانگر این است که خطر بازگشت این اختلال با فرا رسیدن دوران بزرگسالی افزایش می‌یابد. تحقیقات اخیر نشان می‌دهند که ۴۰٪ نوجوانان هر چند موقتی، احساس غمگینی، بی‌ارزشی و بدبینی نسبت به آینده داشته‌اند و حدود ۸ درصد تا ۱۰ درصد آنان گفته‌اند که میل به خودکشی داشته‌اند. با شیوع روزافزون خودکشی اهمیت ریشه‌کن ساختن عوامل بروز افسردگی در میان نوجوانان، بیشتر مورد تأکید قرار

[Downloaded from yafte.lums.ac.ir on 2026-11-23]

گرفته است (۱۳). افسردگی مسئله‌ای است که باعث به وجود آمدن مشکلات زیادی در دانش‌آموزان می‌شود و این مشکلات باعث جلوگیری از رشد استعدادهای آنها می‌گردد. دانش‌آموزان افسرده معمولاً علاقه به درس و مطالعه ندارند و این امر منجر به افت تحصیلی آنها می‌شود. افت تحصیلی معضل چندجانبه‌ای است که شیوه‌های جلوگیری و پیشگیری از آن چندجانبه و نیازمند همکاری و آگاهی مستمر والدین، مربیان و دانش‌آموزان از یک سو و برنامه‌ریزی مسئولان آموزش و پرورش از سوی دیگر است. همچنین بررسی رابطه افسردگی با پیشرفت تحصیلی منوط به شناخت عوامل به وجود آورنده‌ی افسردگی و راه‌های درمان آن می‌باشد که این امر هم با افزایش مراکز مشاوره و مراکز تحقیقاتی وسیع در سطح جامعه انجام خواهد شد. در این راستا تحقیقات متعددی در داخل و خارج انجام شده است به عنوان مثال بین جرئت‌ورزی، عزت نفس با پیشرفت تحصیلی رابطه مثبت و معنادار وجود دارد (۸). عزت نفس در مقایسه با مرکز کنترل، ارتباط بیشتری با پیشرفت تحصیلی دارد و این ارتباط در دختران بیشتر از پسران است، هم‌چنین پسران در مقایسه با دختران، مرکز کنترل درونی‌تر و عزت نفس بالاتری دارند (۷). هم‌چنین گزارش شده است که بین عزت نفس و عملکرد تحصیلی رابطه مثبت و معنادار وجود دارد (۱۲). یافته‌های تحقیق بخشایش (۱۴)، حاکی از وجود رابطه مثبت و معنادار بین عزت نفس و عملکرد تحصیلی می‌باشد. نتایج تحقیقات دیگری نیز رابطه بین تمام ابعاد عزت نفس (عزت‌نفس عمومی، اجتماعی، خانوادگی و تحصیلی) با پیشرفت تحصیلی را تأیید می‌نماید (۸،۱۳). بر اساس یافته‌های پژوهشی، همبستگی منفی معناداری بین نمرات کل آزمون‌های عزت نفس و افسردگی وجود دارد، همچنین رابطه منفی معناداری بین نمرات کسب شده توسط آزمودنی‌های پسر در هر دو آزمون عزت نفس و افسردگی وجود دارد و نیز رابطه منفی معناداری بین نمرات کسب شده توسط آزمودنی‌های دختر در هر دو آزمون عزت نفس و افسردگی یافت شد (۱۵). در پژوهش دیگری رابطه مثبت و معنادار بین عزت نفس و پیشرفت تحصیلی تأیید شد (۱۶،۱۷). عزت نفس و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان تیزهوش بالاتر از دانش‌آموزان عادی است و نیز جهت پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان به ترتیب عزت نفس و سپس موضع نظارت اهمیت دارند و هم‌چنین رابطه منفی بین افسردگی و اضطراب با عملکرد تحصیلی گزارش شده است (۱۸).

دانشجویان بخش عظیمی از جمعیت جامعه ما را تشکیل می‌دهند و این گروه گردانندگان جامعه فردا خواهند بود. یکی از دلایل موفقیت نظام آموزشی در هر کشور، داشتن دانش‌آموزان و به‌تبع آن دانشجویانی سالم است و وجود مشکلات روانی و جسمی در این رابطه تأثیر جدی داشته و افت تحصیلی و گاهی ترک تحصیل را به دنبال دارد. در حالی که ورود به دانشگاه و مؤسسات آموزش عالی هم شاد است و هم برای برخی از دانشجویان جزء وقایع استرس‌زای زندگی است (۱۹). دانشجویان در سال اول به ویژه در خطر هستند چرا که تعداد عوامل استرس‌زای جدید در طول دوره گذار یعنی شروع یک زندگی جدید در دانشگاه بیشتر خود را نشان می‌دهد (۲۰). دانشجویان برای این که بتوانند از بیشترین ظرفیت ذهنی و توانمندی‌های بالقوه خود بهره‌مند شوند باید عزت نفس داشته باشند. به نظرمی‌رسد که دو مقوله‌ی پیشرفت تحصیلی و عزت نفس با یکدیگر در ارتباط باشند. یعنی داشتن عزت نفس موجب پیشرفت تحصیلی می‌شود، زیرا که خودباوری و تلقی مثبت از خویشتن در یادگیری و ایجاد انگیزش برای تحصیل اثر می‌گذارد. بنابراین توجه به تأمین سلامت روانی دانشجویان از اهمیت زیادی برخوردار بوده چرا که سلامت روانی فرد بخش اساسی و مهم در تأمین سلامت جسمانی است. برای پیشگیری از سلامت

[Downloaded from yafte.lums.ac.ir on 2026-11-23]

روانی در مدارس و دانشگاه‌ها، مطالعه و بررسی برای تشخیص نشانه‌های مشکلات روانی ضروری است و برای مقابله با اختلالات روانی احتمالی دسترسی به اطلاعات می‌تواند برنامه‌های بهداشت روانی را تقویت نماید. توجه به مسئله سلامت روانی در مدارس و دانشگاه‌ها، برنامه حمایت اجتماعی و ارتقاء بهداشت روانی در بسیاری از پژوهش‌ها به نتایج مثبتی رسیده است؛ بنابراین این تحقیق در پی پاسخ به این سؤال می‌باشد که آیا بین عزت نفس و افسردگی با عملکرد تحصیلی دانشجویان فنی-مهندسی و علوم انسانی دانشگاه آزاد اسلامی واحد خرم‌آباد رابطه معنادار وجود دارد؟

مواد و روش‌ها

تحقیق حاضر از نظر هدف، کاربردی و از نظر ماهیت، توصیفی- همبستگی است. جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه دانشجویان فنی-مهندسی و علوم انسانی دانشگاه آزاد اسلامی واحد خرم‌آباد مشغول به تحصیل در سال تحصیلی ۹۵-۱۳۹۴ به تعداد ۷۷۶۱ نفر بود. بر اساس جدول کرجسی و مورگان، ۳۵۱ نفر به عنوان نمونه آماری تعیین و به روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای نسبی انتخاب شدند. ابزار اندازه‌گیری در این تحقیق شامل دو پرسشنامه ۵۸ ماده‌ای عزت نفس کوپر اسمیت، (۱۹۶۷) با چهار بعد عزت نفس اجتماعی، عزت نفس خانوادگی، عزت نفس تحصیلی و عزت نفس عمومی، پرسشنامه ۲۱ سؤالی افسردگی بک (۱۹۹۶) و معدل تحصیلی دانشجویان مورد مطالعه در سال تحصیلی ۹۵-۱۳۹۴ می‌باشد. همسانی درونی پرسشنامه عزت نفس سازمانی با استفاده از آلفای کرونباخ ۰/۷۱ و پایایی بازآزمایی آن ۰/۷۴ گزارش شده است. برای تعیین پایایی پرسشنامه عزت نفس سازمانی ابتدا در یک مطالعه مقدماتی هر کدام از پرسشنامه بر روی نمونه‌های ۲۰ نفری اجرا گردید و ضریب آلفای کرونباخ برای سؤالات آنها محاسبه گردید. پایایی شاخص‌های عزت نفس برای فاکتورهای عزت نفس اجتماعی، خانوادگی، تحصیلی و کلی عبارت است از: ۰/۸۳، ۰/۷۹، ۰/۸۰ و ۰/۸۶ و ضریب پایایی کل نیز ۰/۸۲ محاسبه شد. جهت تلخیص داده‌ها از شاخص‌های آمار توصیفی مانند درصد فراوانی و درصد تجمعی فراوانی، میانگین، انحراف معیار و برای آزمون فرضیه‌ها از آزمون کولموگروف- اسمیرنوف، همبستگی پیرسون و رگرسیون چندگانه به شیوه گام به گام استفاده شد.

یافته‌ها

بر اساس مقادیر ارائه شده در جدول ۱، از آنجایی که مقادیر سطح معناداری، برای اکثر متغیرها ارائه شده بیشتر از ۵٪ است (P>۰/۰۵)، بنابراین فرض صفر یعنی نرمال بودن متغیر رد نمی‌شود و بنابراین توزیع نرمال در جامعه آماری وجود دارد.

جدول ۱. نتایج آزمون کولموگروف-اسمیرنوف

متغیر	تعداد	میانگین	انحراف معیار	کولموگروف اسمیرنوف	سطح معنی‌داری
عزت نفس کلی	۳۵۱	۲۵/۸۹	۴/۱۰۴	۱/۹۲۳	۱/۰۲۱
عزت نفس عمومی	۳۵۱	۱۳/۲۸	۲/۵۶۹	۲/۰۷۲	۱/۲۸۰
عزت نفس خانوادگی	۳۵۱	۴/۳۷	۱/۰۷۱	۴/۰۵۴	۰/۸۱۰
عزت نفس اجتماعی	۳۵۱	۴/۳۰	۱/۲۷۳	۳/۰۶۸	۰/۶۱۰
عزت نفس تحصیلی	۳۵۱	۳/۹۲	۱/۳۹۹	۳/۷۲۷	۰/۷۵۱
افسردگی	۳۵۱	۱۴/۳۰	۹/۷۶۴	۱/۵۰۹	۰/۶۲۱
پیشرفت تحصیلی	۳۵۱	۱۸/۹۹	۰/۹۵۰	۳/۴۰۲	۰/۰۸۱

جدول ۲. ضرایب همبستگی پیرسون بین افسردگی و عزت نفس با پیشرفت تحصیلی

متغیر پیش‌بین	متغیر ملاک	ضریب همبستگی	سطح معنی‌داری	تعداد
عزت نفس	پیشرفت تحصیلی	-۰/۲۲۴	۰/۰۰۰	۳۵۰
عزت نفس عمومی	پیشرفت تحصیلی	۰/۲۲۵	۰/۰۰۱	۳۵۰
عزت نفس خانوادگی	پیشرفت تحصیلی	۰/۳۹۵	۰/۰۰۱	۳۵۰
عزت نفس اجتماعی	پیشرفت تحصیلی	۰/۲۳۱	۰/۰۰۱	۳۵۰
عزت نفس تحصیلی	پیشرفت تحصیلی	۰/۳۲۲	۰/۰۰۱	۳۵۰
افسردگی	پیشرفت تحصیلی	-۰/۱۲۵	۰/۰۰۱	۳۵۰

[Downloaded from yafte.lums.ac.ir on 2026-11-23]

جدول ۳. تحلیل رگرسیون چندگانه عملکرد تحصیلی از روی عزت نفس و افسردگی

مدل	ضریب همبستگی چندگانه (R)	ضریب تعیین (R2)	ضریب تعیین تعدیل شده (RAdj 2)	آماره (F)	سطح معنی‌داری
۱	۰/۲۲۵	۰/۰۵۱	۰/۰۴۸	۱۸/۵۶۶	۰/۰۰۱
۲	۰/۲۲۸	۰/۰۸۳	۰/۰۷۸	۱۵/۶۷۶	۰/۰۰۱
۳	۰/۳۱۴	۰/۰۸۹	۰/۰۹۱	۱۲/۵۸۵	۰/۰۰۱

جدول ۴. ضرایب رگرسیونی استاندارد و آماره‌های آزمون معنی‌داری مربوطه

مدل	متغیرهای پیش‌بین باقیمانده در مدل	ضرایب استاندارد بتا	آماره (t)	سطح معنی‌داری
۱	عزت نفس خانوادگی	۰/۲۲۵	۴/۳۰۹	۰/۰۰۱
۲	عزت نفس خانوادگی	۰/۱۸۶	۳/۵۲۵	۰/۰۰۱
	افسردگی	-۰/۱۸۴	-۳/۴۹۱	۰/۰۰۱
۳	عزت نفس خانوادگی	۰/۱۹۱	۳/۶۵۵	۰/۰۰۱
	افسردگی	-۰/۱۵۶	-۲/۹۱۶	۰/۰۰۴
	عزت نفس شغلی - تحصیلی	۰/۱۲۸	۲/۴۴۰	۰/۰۱۵

نتایج جدول ۳ نشان می‌دهد که معادله رگرسیونی در سطح ۰/۰۱ معنی‌دار است (P<۰/۰۱). به عبارتی برازش مدل رگرسیونی مناسب می‌باشد که حاکی از برازش مناسب مدل‌های رگرسیونی ۱ تا ۳ است. در مدل ۱، بعد عزت نفس خانوادگی به‌تنهایی حدود ۵٪ واریانس پیشرفت تحصیلی را تبیین می‌کند (P<۰/۰۰۱، F=۱۸/۵۶۶، R2=۰/۰۴۸) و در مدل ۲ با ورود متغیر افسردگی میزان واریانس تبیین شده به ۸٪ افزایش می‌یابد (P<۰/۰۰۱، F=۱۵/۶۷۶، R2=۰/۰۷۸) و در مدل ۳ با ورود بعد عزت نفس شغلی تحصیلی میزان واریانس تبیین شده به ۹٪ افزایش می‌یابد (P<۰/۰۰۱، F=۱۲/۵۸۵، R2=۰/۰۹۱).

بر اساس اطلاعات جدول ۴، مقدار به دست آمده برای ضرایب رگرسیونی استاندارد، ضریب عزت نفس خانوادگی (β=۰/۱۹۱) و ضریب افسردگی (β= -۰/۱۵۶) و ضریب عزت نفس شغلی -تحصیلی (β= ۰/۱۲۸) در سطح α=۰/۰۱، معنی‌دار هستند (P<۰/۰۵)، لذا چنین استنباط می‌شود که بعد عزت نفس خانوادگی، افسردگی و عزت نفس شغلی –تحصیلی قابلیت پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی نمونه مورد مطالعه را به میزان ۰/۰۸ دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

این پژوهش با هدف بررسی رابطه بین عزت نفس و افسردگی با عملکرد تحصیلی دانشجویان فنی-مهندسی و علوم انسانی دانشگاه آزاد اسلامی واحد خرم‌آباد انجام شد. یافته‌ها نشان داد بین افسردگی و عملکرد تحصیلی رابطه منفی و معنادار وجود دارد که با نتایج مطالعه خزاعی و همکاران (۱۵) و اون و همکاران (۱۸) همخوان می‌باشد. هم‌چنین بر اساس نتایج پژوهش حاضر بین عزت نفس و عملکرد تحصیلی رابطه مثبت و معنادار وجود دارد که با یافته‌های مطالعات فرهنگ پور و همکاران (۱۲)، بخشایش (۱۴)، خزاعی و همکاران (۱۵)، بیابانگرد (۲۱)، آب نیک فرد (۱۳) و اسمیت و شوهو (۱۱)، همخوانی دارد. همچنین بیان شده است که بهره‌مندی از عزت نفس افزون بر آنکه جزئی از سلامت روان است با عملکرد تحصیلی نیز مرتبط است (۲۲،۲۳). در پژوهش کرنیس و همکاران (۲۴) همبستگی دو سویه عزت نفس و پندار فرد از توانایی خود تأیید شد بدین معنا که اگر میزان عزت نفس کاهش یابد، احساس ضعف و ناتوانی در فرد ایجاد می‌شود و با افزایش میزان پیشرفت تحصیلی، فرد در خود احساس توانمندی و ارزشمندی کرده و تغییراتی مثبت همچون افزایش انگیزه پیشرفت و پیشرفت تحصیلی در وی پدیدار می‌شود. از آنجا که بر اساس یافته‌های پژوهش، افسردگی و عزت نفس هر دو از متغیرهای مرتبط و تأثیرگذار بر عملکرد تحصیلی دانشجویان می‌باشد بنابراین پیشنهاد می‌شود مهارت‌های شناختی و اجتماعی و راهبردهای مقابله‌ای و مثبت به دانشجویان آموزش داده شود چرا که موجب به وجود آمدن حس سازگاری و احساس خود کارآمدی شخصی و اجتماعی در فرد می‌گردند. هم‌چنین با شناسایی شرایط ایجاد کننده شرایط افسردگی و تدوین برنامه‌های هدفمند در جهت

[Downloaded from yafte.lums.ac.ir on 2026-11-23]

افزایش عزت نفس و آموزش مهارت‌های مثبت اندیشی، دانشجویان، خود مسئولیت شکست‌ها و موفقیت‌هایشان را به عهده گرفته و در نتیجه با تلاش بیشتر جهت ارتقاء عملکرد تحصیلی خود گام خواهند برداشت. با توجه به نتایج به دست آمده پیشنهاد می‌شود استراتژی‌های حمایتی مانند راهنمایی و مشاوره آموزشی و برنامه‌های آموزش‌های مهارت‌های زندگی و روان‌درمانی تدوین و اجرا گردد. از محدودیت‌های پژوهش می‌توان به قلمرو مکانی اشاره نمود که پیشنهاد می‌شود مطالعات دیگری توسط سایر پژوهشگران در قلمرو مکانی گسترده‌تری انجام گیرد. هم‌چنین پایین بودن سطح همکاری دانشجویان در تکمیل و تحویل به موقع پرسشنامه‌ها از دیگر محدودیت‌هایی بود که پژوهشگر با آن مواجه بود.

تشکر و قدردانی

نویسنده مراتب تقدیر و تشکر خود را از دانشجویان شرکت کننده در پژوهش حاضر و دیگر همکاران دانشگاه آزاد اسلامی واحد خرم‌آباد که در انجام این پژوهش، مساعدت و همکاری نمودند، اعلام می‌دارد.

[Downloaded from yafte.lums.ac.ir on 2026-11-23]

References

1. Salmasian Z, Kazemnezhad A. Correlation between Self-esteem with academic achievement in students of university. Holistic Nurs Mid J. 2015; 24(7): 40-47. (In Persian)
2. Zamani G, Amiriardakani M. Academic achievement in view of agricultural experts. Holistic Nurs Mid J. 2005; 13(22): 97-104. (In Persian)
3. Soleymannejhad A, Shahraray M. Relationship between locus of control and self-regulation and academic achievement. Psycho Edu Sci J. 2009; 8(3): 175-198. (In Persian)
4. Tohidi H. Review the affecting factors on student achievement in Research projects. Tabriz Univ Med Sci J. 2005; 2(11): 4-15. (In Persian)
5. Fiest JG. Personality theories. translated by Seyyed-Mohammadi Y. Tehran: Doraan Pub. 2007; 18-26.
6. Tooreh N. Examine the relationship between organizational citizenship behavior and performance factors, Thesis of M.D grade. University of Tehran. 2006. (In Persian)
7. Sheikhian E. Self-esteem. translated by Ganji M. Tehran: Virayesh Pub. 2004; 52-67. (In Persian)
8. Ghobaribonaab B, Hejazi M. The relationship between assertiveness, self-esteem with academic achievement in gifted and normal students. J Domain Exceptional Children. 2007; 2(7): 229-236. (In Persian)
9. Woolfolk AE. Educational psychology. 9th ed. Boston: Allyn Pub. 2005; 10-28.
10. Fathi HA. Study on the Relationship between self-esteem and academic Achievement of Iranian students. Thesis for MA in education, Sains Malaysia University. 2007; 2(1): 40-47. (In Persian)
11. Smith PA, Shoho AR. Higher Education Trust, Rank and Race: A Conceptual and Empirical Analysis. Innovative Higher Edu. 2007; 32(3): 125-138.
12. Farahangpoor F, Khadivi A, Adib Y. The relationship between spiritual intelligence and self- esteem with academic achievement of students. J Women Family Stud. 2008; 2(9): 19-27.
13. Abnikifard Z. The relationship between self-esteem, achievement motivation and achievement of Tehran high school students to see and compare the effectiveness of two methods of problem solving and communication skills to increase their self-esteem, Thesis of M.A. Allameh Tabatabee University. 2004; 88-100.
14. Bakhshayesh A. The Relationship between trust in God, self-esteem and ademic achievement of female students of senior high schools in yazd city. Psycho Relig J. 2011; 4(2): 79-98. (In Persian)
15. Khazaee T, Sharifzadeh G, Akbarnia M, Piri M, Ghanbarzadeh N. The relationship between depression and self-esteem with academic achievement of students in Birjand. J Nursing Mid Birjand Univ Med Sci. 2013; 2(10): 141-148. (In Persian)
16. Yousefi F, Mansor MB, Juhari RB, Redzuan M, Talib MA. The relationship between gender, age, depression and academic

[Downloaded from yafte.lums.ac.ir on 2026-11-23]

achievement. Current Res Psychol. 2010; 5(3): 61-66.
17. Vishalakshi KK, Yeshodhara K. Relationship Between Self-Esteem and Academic Achievement of Secondary School Students. Indian J Applied Res. 2010; 12(2): 83-86.
18. Owens M, Stevenson J, Julie A, Roger-Norgate H. Anxiety and depression in academic performance: An exploration of the mediating factors of worry and working memory. School Psycho Int. 2012; 8(3): 152-164.
19. Wong JG, Cheung EP, Chan KK, Ma KK, Tang SW. Web-based survey of depression, anxiety and stress in first-year tertiary education students in Hong Kong. J Psychiatr. 2003; 40(9): 777-782.
20. Voelker R. Mounting student depression taxing campus mental health services. JAMA. 2003; 186(16): 278-289.
21. Biabanghard S. Relationship between self-esteem, achievement motivation and academic achievement among third grade of senior high school students in Tehran. Psychol Stud J. 2011; 2(2): 5-18. (In Persian)
22. Field L. self-esteem for women. translated by Ganji M, Tehran: Virayesh Pub. 2006; 25-32.
23. Sothanifar A, Bina M. Review the prevalence of depressive symptoms in schoolchildren in Tehran and its relationship with the family. J Fund Mental Health. 2007; 22(3): 7-14. (In Persian)
24. Kernis MH, Brockner J, Frankel BS. Self-esteem and reactions to failure. J Personal Soc Psychol. 1989; 57(4): 707-714.

[Downloaded from yafte.lums.ac.ir on 2026-11-23]

An investigation of the relationship between depression and self-esteem with academic performance

Dareaei M [*1]
1. PhD in Educational Management , Azad University of Khorramabad, Lorestan, Iran. mehry_daraei@yahoo.com

Received: *25 Nov 2017* **Accepted:** *17 Jun 2018*

Abstract

Background: Academic performance indicates the success of an educational system in each community in targeting and paying attention to individual needs. Therefor, the educational system can be efficient when their academic performance of students has the highest and highest rates in different periods.

Materials and methods: The research method was descriptive - correlation. The statistical population consisted of studying students of Engineering- Technical and Humanities sciences at Islamic Azad University, Khorramabad branch in 2015-2016 academic year that were 7761 people. Sample size determined 351 people by Kerjci-Morghan table and selected by stratified method. The data collection tool was Coopersmith Self-Esteem Scale (1967), Beck Depression Inventory (1996) and the scores average of the students. For data analysis was used indicators as Frequency, frequency percentage, mean and standard deviation and tests as Pearson correlation coefficient and stepwise multiple regression.

Findings: The results showed that, there is a negative and significant relationship between depression and academic performance of students, positive and significant relationship between self-esteem and its dimensions (between public self-esteem, family self-esteem, social self-esteem and academic self-esteem) and academic. Also, based on the results of regression analysis, family self-esteem, depression and academic self-esteem, 8% from variance in the academic performance of participating students scores in the research is explained.

Results: This research conducted in order to survey the relationship between self-esteem and depression with academic performance and also multiple regression analysis of their relationships

Conclusion: Considering the importance of educational performance and depression and self-esteem as its related variables.

Keywords: Academic achievement, Depression, Self-esteem

Citation: Daraei M. An investigating of the relationship between depression and self-esteem with academic performance. Yafte. 2018; 19(5): 117-126.

[Downloaded from yafte.lums.ac.ir on 2026-11-23]